

Stiftelsen
Norske Naturveiledere

Kartlegging av stor vannsalamander *Triturus cristatus* i Oslo somrene 2006 og 2007

Undersøkelse av tidligere kjente ynglelokaliteter

av

Leif Gjerde

Anbefalt referanse til denne rapporten:

Gjerde, L. 2007. Kartlegging av stor vannsalamander *Triturus cristatus* i Oslo somrene 2006 og 2007. *Undersøkelse av tidligere kjente ynglelokaliteter*. Naturveiledernes Oppdragsrapport 1. Norske Naturveiledere, Lillestrøm 2007. 28 sider. ISBN 978-82-92850-06-0.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	3
Introduksjon	4
Metoder og materiale	6
Resultater og diskusjon	8
Tidsbudsjett	8
Oppfølging av gamle lokaliteter	8
Forekomst på Bleikøya	9
Søk etter nye lokaliteter	9
Informasjon til befolkningen	10
Konklusjon	11
Buttsnutefrosk	11
Spissnutefrosk	11
Forekomst av stor vannsalamander	11
Sikring av eksisterende bestand	12
Arealforvaltning	12
Fremtidig arbeid	12
Litteratur	14

Vedlegg:

	Oversikt over nattregistreringer av vannsalamandere	15
Lokalitet 1	Bergdammen	17
2	Kongsdammen	18
3	Dam på Lindøya	19
4	Dam i Båntjernveien	20
5	Lindbäckdammen	22
6	Øvre Prinsdal – gårdsdam	23
7	Bekk på skytterbane, Øvre Prinsdal	24
8	Fjellstadtjernet	25
9	Fjellstad-dammen	26
10	Myrdam ved Smørholet	27
11	Myrertjern	28

FORORD

Formålet med undersøkelsen i 2006 var å kontrollere flere lokaliteter der stor vannsalamander er registrert. Kartlegging av lokalitetenes status var hovedmålet, da dette vil være basis for alt videre arbeid. Arbeidet fra 2006 ble videreført i 2007. Samtidig ble det søkt etter arten på nye lokaliteter i nærheten av der arten allerede er funnet. I tillegg ble en lokalitet på Bleikøya besøkt for å bekrefte dennes forekomst.

Norsk Naturarv fikk i 2006 og 2007 frie midler fra Oslo kommunes politikere til å undersøke naturtilstanden i Oslo på rødlistede arter. Stor vannsalamander er regnet av Direktoratet for naturforvaltning (DN) som direkte truet i Norge, og denne arten er derfor viet særlig oppmerksomhet også i Oslo.

Det takkes Det Kongelige Hoff for tillatelse å kunne ferdes på Kongsgården, og deres interesse i å ta hensyn til naturmiljøet på eiendommen. Anders Tandberg-Johansen har velvilligst gitt undertegnede tillatelse å ferdes på hans eiendom i Båntjernveien 3 og 5. Videre takkes Oslo kommunes friluftsetat for lån av nøkkel til bommene på skogsbilveiene i Østmarka. Til slutt takkes Oslo bystyre som har bevilget penger til prosjektet via frie midler de har gjort til rådighet overfor Norsk Naturarv.

Lillestrøm, oktober 2006/desember 2007

Leif Gjerde

INTRODUKSJON

Som dyregruppe er amfibier de siste ti-årene blitt mindre utbredt i Norge. Dette gjelder særlig innenfor bosatte områder. I kulturlandskapet er hovedtrusselen gjenfylling av gårds- og beitedammer, mens i tettsteder blir lokaliteter ødelagt til bruk for boligformål, veier og industri. Også ødeleggelse av korridorer er en stor trussel i tettstederne.

På DNs liste for 1998 (Anonym 1999) er stor vannsalamander oppført som direkte truet. Dette innebærer at en regner med arten vil bli utryddet om kort tid hvis den negative trenden fortsetter. Til sammenligning var det på rødlisten kun 7 fuglearter og 2 pattedyrarter som ble regnet som direkte truet. I 2006 ble en ny rødliste laget. Denne gangen også av en statlig organisasjon. Her endres status for liten vannsalamander til ”ikke truet”, og stor vannsalamander får status som sårbar. Årsak til endringen var ikke endring i artenes situasjon, men kriteriene for kategoriene er blitt endret av IUCN¹.

DNs prioritering av arbeidet på stor vannsalamander vises ved at de har utarbeidet en handlingsplan for arten. Kun 4 andre viltarter har fått slike handlingsplaner.

Oslo kommunes friluftsetat har idag oppført stor vannsalamander som sårbar.

Stor vannsalamander i Norge

Dolmen (1983) gjorde en oppsummering av artens status i Norge. Senere er en rekke kartleggingsprosjekt gjennomført der stor vannsalamander har vært en av målgruppene. Forskning på arten i Norge er dog av nyere dato, og alle i forbindelse med forekomsten på Geitaknottene utenfor Bergen (f.eks. Berge 2005, Hobæk m.fl. 2000, Paulsen 2006).

Tidligere undersøkelser i Oslo

Første kjente undersøkelse på amfibier i Oslo ble gjennomført på begynnelsen av 1990-tallet (Strand 1994). I 2004 ble det utarbeidet en forvaltningsplan for vannhull og amfibier i Oslo (Strand 2004). Situasjonen rundt påkjørte stor vannsalamander ved Kongsgården ble undersøkt i 2006 (Strand 2006b), og resultatet fra fem restaurerte dammer er vurdert (Strand 2006a).

Norsk Naturarv startet i 2006 sitt arbeid på forvaltning og vern av amfibier i Oslo.

Norsk Naturarv har de siste årene engasjert seg sterkt i Oslos flora og fauna. Dette er gjort mulig med direkte bistand fra Oslo Byråd sine politikere. Her fanger Torbjørn Røberg vannsalamandere ved Smørholet. Foto: Leif Gjerde.

Målstning for prosjektet

1. Overvåking

Denne undersøkelsen søker å bekrefte dagens status i 11 vannhull der arten er funnet tidligere. Undersøkelsen skal også kunne brukes som basis for videre overvåking over flere år. Derfor samles relevant data som også kan brukes senere år i forbindelse med en langtidsovervåking.

Kartleggingen omfatter:

- dammens tilstand
- forekomst av arten
- reproduksjon
- relativ bestandstørrelse

Både stor og liten vannsalamander er inkludert og følgende 11 lokaliteter skulle undersøkes:

1. Bergdammen, Tåsen
2. Dam på Kongsgården, Bygdøy

¹ International Union for Conservation of Nature and Natural Resources

3. Lindøya
4. Båndtjernveien 5, Holmenkollen
5. Lindbäckdammen
6. Øvre Prinsdal - gårdsdam
7. Skytterbanen, Øvre Prinsdal
8. Fjellstadtjernet
9. Fjellstad-dammen
10. Myrdam ved Smørholet
11. Myrertjern, på grensen til Ski

2. Søk etter nye bebodde lokaliteter

Nye vannhull der stor vannsalamander ikke er registrert tidligere skulle undersøkes. Områder i tilknytning til eksisterende forekomster skulle prioriteres.

3. Observasjon på Bleikøya

Ubekreftet melding om funn av stor vannsalamander ved vannhullet på Bleikøya skulle undersøkes nærmere.

METODER & MATERIALE

Faguttrykk

Ordet dam brukes ofte om alle typer vannansamlinger, samtidig som det assosieres med et oppdemt område. En klassisk dam vil være en større vannansamling med stillestående vann, omgitt av taksrør, dunkjevle og andre sumpplanter, samtidig som selve dammen aldri tørker ut. Følgelig vil det her finnes typiske vannplanter som ikke tåler uttørring. Det er derfor i denne rapporten brukt ordet **vannhull** som et nøytralt begrep som kun refererer til en ansamling av stillestående vann. Begrepet pytt brukes om lokaliteter som normalt tørker ut og dam om større vannhull som aldri tørker ut og også vil ha typiske vannplanter.

Navnet **vannsalamander** er brukt fordi våre arter er vannlevende (jfr. *newt* på engelsk), mens salamander i fagmiljø og utlandet refererer til dyr som lever hele livet på land (jfr. *salamander* på engelsk).

Kartreferanser

Alle kartreferanser er oppgitt i UTM systemet WGS84. Det er brukt en GPS modell *Garmin12*. Bak kartreferansene er det oppgitt en referanse i parentes (WP=waypoint) som referer til hvor dataene er lagret hos observatør. Dette er kun gjort av praktiske grunner for internt bruk.

Fysiske parametere

Generell informasjon om lokalitetene er innhentet ihht nedenforstående oversikt. Oversikten er et utgangspunkt. Det kan innhentes mer/mindre/annen informasjon avhengig av eksisterende informasjon om lokalitetene og om lokale forhold tillater at alle parametere måles.

Liste over målte parametere:

- Geologisk opprinnelse
- Areal
- Underlag
- Vannkilde
- Drenering
- Stabilitet
- Soleksponering
- Relieff

Størrelsen på lokalitetene er oppgitt i største lengde og bredde. Arealet blir som regel alltid noe mindre enn summen av lengde/bredde.

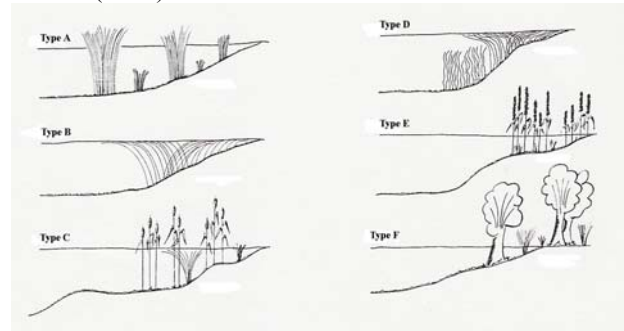
Vannkjemi

Det er vanlig å registrere pH, ledningsevne, vannfarge og sjøfarge ved vannhull som kartlegges for amfibier. Dog må en være klar over at amfibiartene har stor tolleransengrense til vannkjemi. Vannets pH varierer mye gjennom døgnet avhengig av temperatur. Dessuten kan den variere mye fra en til en annen del av vannhullet, eller på forskjellig dyp. Vannhullets fysiologiske forhold og botanikk forteller like mye om vannkjemien, og vil vise til et gjennomsnittsnivå, i motsetning til målte verdier som kun gir et øyeblikksbilde. Målte verdier for vann-

kjemi vil ha større verdi ved utslipp, eller som kontroll mot utslipp. Det ble derfor ikke prioritert å ta vannprøver i denne undersøkelsen.

Vegetasjon

Vegetasjon i vannhull ble registrert etter klassifisering av Nöllert (1987):

Dominerende, vanlige og indikatorarter ble notert.

Andre amfibier

Bestandsstørrelse til begge froskeartene ble undersøkt ved å telle eggklaser under yngletiden. Lokalitetene ble besøkt med noen dagers mellomrom slik at alle eggklaser, samt begge froskeartene kunne registreres. Aktivitet og utviklingsstadium til eggene ble notert for å bedre koordineringen av videre feltarbeid. En hunn legger kun en eggklase. Antall eggklaser er derfor et direkte mål på bestand av reproduserende hunner. Flere detaljer for metodikken er beskrevet i Gjerde (1996, in prep. B).

Padde ble også registrert, men bestandsstørrelse ble ikke undersøkt da dette må gjøres ved telling av reflekterte øyne om natten.

Generelle metoder for overvåking av amfibier er også beskrevet i Gjerde (In prep. A), Fog & Wederkinch (1980) og Jensen (1990).

Stor vannsalamander

Sesongperioden for stor vannsalamander varer fra isen går i vannhullet, og til månedsskiftet juli/august (Amtkjær 1995). Forekomst og relativ bestandsstørrelse ble notert.

I 2007 ble lokalitetene besøkt om natta for å søke etter voksne dyr. Da de voksne dyrene er nattaktive er dette en tidseffektiv metode, men gir kun indikasjoner på bestandsstørrelse (Anonym 2001). Lokalitetene ble forsøkt besøkt 6 ganger nattestid, slik anbefalt av de britiske forvaltningsmyndighetene *English Nature* i sin rapport om kartleggingsmetoder for stor vannsalamander (Anonym 2001).

Strandkanten rundt ble spassert mens en MagLite Charger ble brukt til å lyse gjennom vannoverflaten. **Dekningsgrad** viser til hvor stor del av vannhullets omkrets er dekt under tellingen. **Sikt** viser til hvor mye vannmasse som kan sees, når en trekker ifra vegetasjon og gjenstander som dekker sikten.

Tabellene over natt-tellingene viser antall hanner og hunner, samt sum (tre kolonner). Kjønnsubestemte dyr er ikke tatt med i oversikten. Summen som vises kan derfor være høyere en summen av kun hanner og hunner.

Akvatisk miljø

Tilstedeværelse av stor vannsalamander i vannhullet kan verifiseres ved følgende metoder:

- Traktfeller
- Eggsøk
- Lommelyktsøk
- Håvfangst
- Fallfeller

Søk ved hjelp av lommelykt og traktfeller regnes som de beste metodene for å anslå relativ bestandsstørrelse. Søk etter voksne dyr natterstid ved hjelp av lommelykt ble valgt som hovedmetode. Fangst av dyr i traktfeller ville kreve mye ekstra tid, noe som var utenfor budsjetttrammene til dette prosjektet. Bruk av fangsthåv regnes som en utilstrekkelig metode, og ble derfor kun brukt for å verifisere om det har vært vellykket reproduksjon (fangst av yngel).

Alle innfangede dyr fikk notert kjønn og alder, i tillegg til at enkelte ble fotografert for dokumentasjon.

Bestandenes størrelse/tilstand ble anslått relativt til ”god”, ”middels” eller ”dårlig”.

Terrestre miljø

Det terrestre området rundt dammene ble undersøket for voksne dyr i begynnelsen av juli til slutten av august for å lokalisere hvilket område som brukes, samt avstand fra vannhull. Også juvenile dyr fra samme år ble notert.

Annet

Tall merket med * henviser til andre undersøkelser.

RESULTATER & DISKUSJON

Tidsbudsjett

Det ble satt av 70 timer til arbeidet for oppfølging av gamle lokaliteter og søk etter nye. Arbeidet ble utført i 2006 og 2007. Inkludert i tidsbudsjettet er planlegging, feltarbeid, rapportskrivning og reise.

Oppfølging av gamle lokaliteter

Feltarbeid ble gjennomført i 2006 og 2007. Turene i 2006² var 24. juni, 26. juni, 28. juni og 28. juli. I 2007 var det følgende dager/turer:

- April: 15, 23, 27, 29
- Mai: 15-16, 16, 19-20, 20-21, 25-26, 26-27, 28-29
- Juni: 8-9, 15-16, 19-20, 20-21, 21-22, 26-27, 27-28
- September: 2

De respektive lokalitetene

Faktasidene om de respektive lokaliteter er akumulative, dvs de summerer opp all kunnskap om lokalitetene både fra denne undersøkelsen og tidligere arbeider. Andres resultater er merket med *.

Metapopulasjonsøkologi

En viktig del av å forstå amfibienes økologiske krav, er å forstå begrepet *metapopulasjonsøkologi*.

I hovedsak går dette ut på at ei bestand som tilsynelatende er i god behold, og hvor forholdene er ideelle for at bestandene skal klare seg, alikevel vil dø ut over tid. Årsaken kan være mange: sykdom, predasjon, netto flere dyr som vandrer ut enn bestanden kan tåle. Bestandstørrelsen til de fleste amfibiearter er kjent for å varierer betraktelig fra år til år. Hvis denne størrelsen kan variere fra 20 dyr til 500 dyr, kan den også variere til å gå under null, dvs at den dør ut. Når dette skjer vil vannhullet ofte få innvandring fra nærliggende lokaliteter og blir således rekolonisert. Denne dynamikken i at lokaliteter får sin bestanden utryddet og rekolonisert kalles metapopulasjonsøkologi. For at dette skal fungere må det finnes nærliggende vannhull som artene kan vandre mellom.

Derfor er også vannhullenes bestandssituasjon viktig. Produserer vannhullet et overskudd av dyr som kan vandre ut å kolonisere andre lokaliteter kaller vi dette en kildelokalitet (eng.=source) eller mordam. Hvis lokaliteten produserer et underskudd av dyr, må nye dyr stadig vandre inn for at arten skal kunne eksistere her. Dette kalles en synk population. Så finnes det dammer som ikke fungerer som noen av delene. Typisk vil ei dam kunne fungere som både synk- og kildelokalitet, men variere fra sesong til sesong.

Trusler

Stor vannsalamander er direkte truet i Norge. Dette innebærer at en regner med arten vil bli utryddet innen kort tid hvis ikke den negative bestandsutviklingen og trusselbildet blir endret.

Det er hovedsakelig fire årsaker til at arten er truet:

- Gjenfylling av vannhull
- Gjengroing av vannhull
- Utsetting av fisk
- Isolering av levestedene

Gjenfylling av dammer

I marka finnes det mange potensielle lokaliteter for amfibier, så lenge disse ikke får satt ut fisk. Det er i pressområder, nær bebyggelse, at trusselbildet er særlig reelt. For å opprettholde en bestand til en art må det økologiske systemet være inntakt, dvs alle levestedene i et visst omfang (se også under isolering av levestedene). På samme måte som det ikke nytter å ta vare på bare en hann- og hunnolv å tro at artens eksistens er sikret, er det lite hensiktsmessig å frede et vannhull isolert å tro at alt er i orden.

Det er meget få vannhull i byggesonen i Oslo, og alle bør derfor få et automatisk vern. Dette gjelder også alle vassdrag som har mange smålokaliteter for amfibier innenfor elvas flomsone.

Gjengroing av dammer

Særlig ved vannhull i kulturlandskap eller nær bebyggelse er gjengroing en stor trussel. Tilførsel av store mengder næringsstoffer fører til rask gjengroing, noe som gjør lokalitetene uegnet for amfibier.

Masse som tas opp ved restaurering av vannhull må fjernes helt fra området. Å tilføre masse langs bredden av vannhullet vil føre til økt relieff å ødelegge strandsonen som amfibielokalitet.

Ved restaurering av lokaliteten ved Båntjernveien er strandsonen ødelagt ved tilføring av fyllmasse (Hofseth 2002).

Utsetting av fisk

Stor vannsalamander tåler svært dårlig predasjon av fisk. Larvene er ikke giftige, og er nektoniske³ den første delen av oppveksten. De er derfor særlig utsatt som mat for fisk.

Det har generelt i forvaltningen vært en aksept for å sette ut fisk på alle lokaliteter hvor dette er mulig, også lokaliteter der fisk aldri har eksistert eller kan reproducere naturlig. Et vannhull er ei øy i et hav av land. Den er således isolert, og vannhullets plante- og dyreliv utvikler seg adskilt fra andre vannhull. Det økologiske systemet er derfor unikt, men også sårbart. Alle introduksjoner av fremmedarter kan derfor få katastrofale følger for det lokale økosystemet. Derfor er det viktig at alle vannhull hvor det naturlig ikke finnes fisk, heller ikke får fisk satt ut. Største trussel mot stor vannsalamander i marka er nettopp utsetting av fisk. Tiltak for å utrydde fisk ved dammer og små tjern vil derfor være et godt tiltak for å få stor vannsalamander tilbake på lokalitetene, og samtidig generelt styrke dens forekomst.

² Her kan det være utelatte datoer.

³ oppholder seg i de frie vannmasser

Isolering av levestedene

Et vannhull alene kan ikke opprettholde en bestand med amfibier. Landområdene rundt må kunne gi mulighet for artenes næringsøkningen av sommeren, og overvintningsplasser må finnes innen rimelig avstand. Dessuten vil en lokalitet alene ikke være nok til å opprettholde bestanden over tid (se metapopulasjonsøkologi). Det må derfor knyttes flere vannhull sammen i et større område, og dyrene må ha mulighet til å forflytte seg mellom disse via korridorer. Uten en slik situasjon må bestanden skjortes og aktuelle tiltak innføres når dette er nødvendig (f.eks. utsetting).

Forekomst på Bleikøya

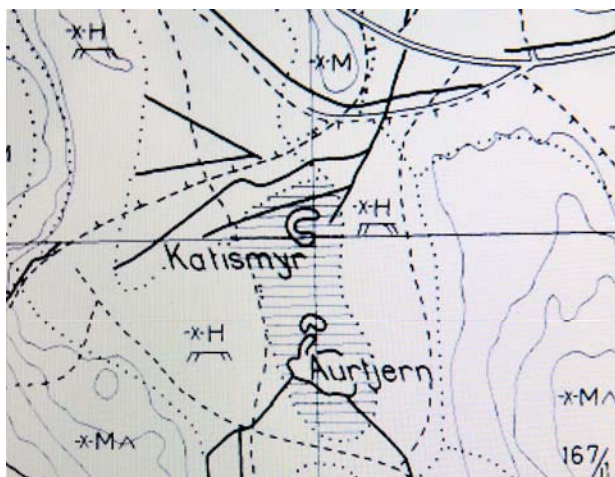
Våren 2007 dukket det opp indikasjoner på at stor vannsalamander kan finnes i den nyrestaurerte vannhullet på Bleikøya. Lokaliteten ble derfor besøkt 2. september.

En hunn stor vannsalamander ble fanget i vannet. Den var meget stor og i god kondisjon. Det ble foretatt 13 hovprøver totalt, og 28 larver til liten vannsalamander ble også fanget. Største antall i en håvfangst var 7 individer.

Søk etter nye lokaliteter

Det har vært søkt etter nye lokaliteter for stor vannsalamander sommeren 2007. Områder som er vært prioritert har vært knyttet til eksisterende forekomst av stor vannsalamander. Dette fordi forekomst av amfibier er kun bærekraftig hvis det finnes et nettverk av dammer knyttet til hverandre. Derfor har områdene ved Fjellstad (Katismyra inklusiv Aurtjern) og Smørholet vært prioritert. Selv om det ikke finnes stor vannsalamander ved de undersøkte lokalitetene, er dette likevel potensielle områder som vil kunne styrke artens forekomst.

Aktuelle områder ble lokalisert ved bruk av kart og luftfoto. Områdene ble så befart på dagtid, med taksering av vannsalamandere om natta.

Katismyra har gode potensielle lokaliteter for stor vannsalamander. Dessuten finnes det gode betingelser for å grave nye vannhull i beitemark umiddelbart nordøst for området.

Området ved Fjellstad

To skogstjern på Katismyra, 650 meter øst for Fjellstad-tjernet, ble undersøkt. Disse ligger i et myrsøkk med mange potensielle lokaliteter (egnet for graving av nye dammer). Samtidig ligger Ødegård med beitemark 150 meter nordøst for tjernene. Nærområdene rundt tjerna

har mange gode lokaliteter for sommeropphold samt overvintring. Nedre del av beitemarka har meget fuktige områder, og egner seg godt til graving av ny dam. Her beiter det hester idag, og grunnen eies av Oslo kommune.

Området ble besøkt én gang kveldstid (21/6-2007, kl. 0126-0137, 0 salamandere, vanntemp. 17°C), og flere ganger på dagtid.

Området ved Smørholet

Dette området (Torsmåsan og Tretjerna) har mange småkløfter med myr eller fuktige områder. Lokalitetene ligger nære hverandre i et typisk barskogsområde. Avstand på 1,1, 1,1 og 1,2 km mellom Myrdam ved Smørholet og henholdsvis Damkløfta, Spordam og Dam N.

Området ligger innenfor spredningsavstand fra myrtjernet ved Smørholet.

Torsmåsan og Tretjerna har flere gode potensielle lokaliteter for stor vannsalamander. Områdets nærhet til Smørholet gjør vannhullene særlig viktige for artens langsiktige overlevelse i området. Dessverre foregår det idag intens fiskekultivering i Tretjerna, noe som er en direkte trussel for arten.

Torsmåsan

Kartreferanse: 32 V 607397 6635337 (WP079)

Størrelse: ca. 10x10 m (estimat)

Feltarbeid: 28/6-2007, kl. 0117-0122, 40% sikt, 20% dekning

Rulleåsen

Kartreferanse: 32 V 607615 6635649 (WP080)

Størrelse: Pytt i vei

Tretjern - SØ

Kartreferanse: 32 V 607865 6635367 (WP082)

Størrelse: 80x30m, 2400 m², 225 meters omkrets

Plassering: 160 m fra tjern N, 100 m fra tjern SW

Feltarbeid: 27/6-2007, kl. 2340-2403, 100% sikt, 80% dekning, 18°C

Tretjern - SW

Kartreferanse: 32 V 607778 6635309 (WP083)

Størrelse: 110x50m, 3300 m², 310 meters omkrets

Plassering: 100 m fra tjern N, 100 m fra tjern SØ

Feltarbeid: 28/6-2007, kl. 0007-0021, 100% sikt, 50% dekning, 18°C

Tretjern - N

Kartreferanse: WP084, 32 V 607740 6635487

(sørenden)

Størrelse: 220x45m, 6600 m², 610 meters omkrets

Plassering: 100 m fra tjern SW, 160 m fra tjern SØ

Feltarbeid: 28/6-2007, kl. 0029-0100, 17°C, 90% sikt, 40% dekning.

Informasjon til lokalbefolkningen

Det er viktig med informasjon til folk som benytter seg av dammene. Dette gjelder barnehager, skoler og organisasjoner. Fangning av vannsalamandere, og utveksling av planter og dyr mellom vannhull bør unngås.

Buttsnutefrosk legger ofte egg i pytter som tørker ut. Her redde eggklasene av barn fra rideskolen på Øvre Prinsdal. Foto: Leif Gjerde.

KONKLUSJON

Buttsnutefrosk

Bestanden av buttsnutefrosk på skytterbanen på Øvre Prinsdal er eksepsjonell høy. Med 681 reproduserende hunner er dette en av Norges 10 største bestander av arten. Dette alene gjør lokaliteten interessant og bør sikres som en viktig mordam for distriktet.

Spissnutefrosk

Arten ble ikke registrert på noen av lokalitetene. Dette skyldes nok at vannhullene er dårlig egnet for arten. Steile strandkanter, lite strandeng og isolerte lokaliteter er nok hovedårsaken til at arten ikke finnes eller er sjelden.

Forekomst av stor vannsalamander

Forskjellige vannhull kan ha forskjellige funksjoner for stor vannsalamander. Arten kan finnes ved en lokalitet uten å formere seg. Likeså vil dammer uten reproduksjon kunne ha en rolle i spredning til nye lokaliteter ("stepping stone" lokaliteter). Et vannhulls funksjon kan også variere mellom årene.

Denne undersøkelsen viser kun hvor arten finnes, men bekrefter ikke om arten er blitt utryddet fra en lokalitet. Ifølge Anonym (2001) kan f.eks. en lokalitet taksertes 6 ganger uten at arten blir observert, men likevel finnes der.

Dette viser forøvrig undersøkelsen fra Lindbäck-dammen hvor dammen ble taksert 6 ganger i 2007 uten noen observasjoner, men arten ble fanget i vannhullet året før.

Derfor er det viktig å fortsette overvåkingen ved lokaliteter hvor arten ikke er funnet nylig.

Kildelokaliteter (source localities)

Lokalitetene ved Kongsgården, Båntjernveien (A), Øvre Prinsdal, Fjellstaddammen og Smørholet synes å være mordammer. Disse har en god bestand av stor vannsalamander, og gir trolig ett overskudd som vil bidra til spredning til områdene rundt. Disse bestandene bør overvåkes hvert 2-5 år.

Truede populasjoner

Lokaliteter hvor få dyr er observert kan bestanden være truet fra utryddelse. Her bør skjøtselstiltak innføres:

Båntjernveien "B"

Lokaliteten er meget nær Båntjernveien "A" og ligger i helskygge. Som salamanderdam er lokaliteten trolig dårlig egnet. Fordi dammen er nygravet må en regne med at alle dyr funnet her tilhører nabolokaliteten. Ingen tiltak er aktuelt.

Lindøya

Kun ett dyr er funnet på land. Lokaliteten er dårlig egnet for stor vannsalamander fordi det finnes mye vannfugl som hekker her. Lokaliteten er dessuten meget utsatt for

utsetting av fisk da vannhullet ligger midt i et hyttefelt med hovedsti og rekreasjonsområde inntil dammen.

Bestanden bør overvåkes ved merking/gjenfangst. Fangst av lokale dyr for oppdrett og utsetting er et aktuelt virkemiddel.

Alternative vannhull bør graves. Godt egnet plass ligger i strandengsområdet i retning Skytterbrygga.

Stor vannsalamander finnes ved den eneste dammen på Lindøya. Dammen er, slik den står idag, lite egnet for arten. Det virker som siste slaget snart er slått for dennes mulighet for å overleve. Bestanden kan være nesten utryddet her. Kun et halvvoxsent dyr ble funnet. Foto: Leif Gjerde.

Bleikøya

Kun ett dyr er funnet. Dammen er nyrestaurert og vil kunne være egnet for stor vannsalamander, men et nærliggende alternativ vannhull bør konstrueres.

Bestanden bør overvåkes ved merking/gjenfangst. Fangst av lokale dyr for oppdrett og utsetting er et aktuelt virkemiddel.

Gårdsdammen på Bleikøya er nettopp restaurert. Når vannplantene etablerer seg og algene forsvinner, vil dette være en god dam for stor vannsalamander. Dog er bestanden meget sårbar da det finnes kun én dam på øya. Foto: Leif Gjerde.

Eierne av dammen synes det er spennende med vannsalamander som nærmeste nabo. Foto: Leif Gjerde.

Det ble registrert en god bestand av liten vannsalamander ved dammen. Bestanden til stor vannsalamander er både liten og sårbar, noe som krever særlige tiltak i årene som kommer. Foto: Leif Gjerde.

Lindbäckdammen

Kun et dyr er observert. Et voksent dyr ble fanget med hov i 2006. Meget stor bestand av karrus er trolig hovedårsak til at bestanden er liten. Karrus bør utryddes fra lokaliteten.

Bestanden bør overvåkes ved merking/gjenfangst. Fangst av lokale dyr for oppdrett og utsetting er et aktuelt virkemiddel.

Sikring av eksisterende bestand

De fleste forekomstene av stor vannsalamander er isolerte og vil med tiden bli truet av utryddelse (jfr. metapopulasjonsøkologi). Disse bør sikres ved å sørge for at nærliggende vannhull med arten opprettholdes, enten ved graving av nye vannhull eller tilrettelegging av eksisterende potensielle lokaliteter. Her bør områdene knyttet til mordammene styrkes, slik som ved Båntjernveien, Øvre Prinsdal, Fjellstad og Smørholdet.

Ved lokaliteter der arten er direkte truet, bør artens forekomst i eksisterende vannhull sikres først. Dette gjelder Lindøya, Bleikøya, Lindbäckdammen og Myrertjern. På Lindøya og Myrertjern vil det være vanskelig å eliminere truslene (henholdsvis hekkende vannfugl og fisk). Her bør alternative vannhull lages som kan koloniseres av eksisterende bestand. I Lindbäckdammen bør bestanden av karrus utryddes.

Arealforvaltning

I den terrestre perioden holder de fleste dyrene til nær yngledammen. Jehle (2000) viste at 95% av dyrene i hans undersøkelse holdt seg innen 50 meter fra vann-

hullet. Halvparten av disse innenfor 15 meter. Maksimal avstand ble målt til 95 meter.

Arten er meget akvatisk i sitt levesett. De oppholder seg i vannhullet til august eller september, og noen dyr kan overvintrere. Større avstander kan tilbakelegges ved overvintring eller utvandring. Avstand på over 1 km er ikke uvanlig i denne sammenheng. Stor vannsalamander foretrekker dessuten fuktigere områder (med tett bunn og feltsjikt) når den først er på land. Det er hvert enkelt områdes innhold og situasjon som avgjør arealbruken.

Anonym (2007) anbefaler derfor at arealene innenfor 100 meter i radius fra en yngledam sikres for artens overlevelse.

Vannsalamandere kan ikke sameksistere med fisk, og utsetting av fisk vil derfor være en direkte årsak til at artene utrykkes på en lokalitet. Bortimot alle vann i Oslomarka har fisk pga aktiv utsetting og kultivering (Ingierd 2006). Ved tjern og vann der fisk ikke finnes naturlig, må slike vann forbli uten fisk. Slike vann som har fisk, bør omreguleres og fisken tatt ut. Slik situasjonen er idag utgjør *Oslo Fiskeadministrasjon* (med støtte fra *Oslo kommune* og *Løvenskiold*) en direkte trussel mot forekomsten av stor vannsalamander i Oslomarka.

Fremtidig arbeid

DNs handlingsplan for stor vannsalamander foreslår 9 områder i Norge som spesialobjektovervåking. Innenfor hvert område bør 3-5 lokaliteter inkluderes. Oslo er nevnt som én av disse ni områdene.

Det må søkes i størst mulig grad å samarbeide med lokale ressurser både der det gjelder forhold rundt arealforvaltning (grunneier), men også lokale interesseorganer (naboer, grunneiere, skoler/barnehager, naturvernorganisasjoner o.l.) når det gjelder overvåking av arealene.

Lokalitetene kartlagt kan i grove trekk deles i tre etter deres plassering:

- marka
- randsone
- tettsted

Hver av disse områdene kan karakteriseres som:

Marka

Utbredelse trolig begrenset. Systematisk utsetting av fisk har trolig utryddet arten fra en rekke lokaliteter. Kartlegging av potensielle lokaliteter bør utføres, og forekomst av fisk klargjøres. Videre bør historikk om utsetting av fisk samles.

En samlet forvaltningsplan for alle tjern i marka, der stor vannsalamander er inkludert, bør utarbeides.

Randsone

Viktig å lokalisere både potensielle og bebodde lokaliteter. Disse er viktige for å redusere isolasjonen av tettstedslkaliteter, og vil være viktige pedagogiske mål. *Overvåke lokalitetene årlig, og bestand periodevis.*

Tettsted

Sårbare overfor påvirkning av ”ulykker” (fangstpress og utsetting av bl.a. fisk). Ofte isolerte og det bør arbeides med å knytte disse mot grønne korridorer i Oslo, samt knytte til (grave) nærliggende dammer for bedre å sikre morderdammens overlevelse.

Lokalitetene overvåkes årlig, samt bestand og vannkjemi.

LITTERATUR

- Amtkjær, Jens. 1995. **Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*) – den, der lever skjult, lever godt!** Side 24-30, i *Bevarelse af Danmarks padder og krybdyr* (H. Bringsøe & H. Graff, red.). Nordisk Herpetologisk Forening, Køge 1995. 133 sider. ISBN 87-985324-0-5.
- Anonym. 1999. **Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998**. DN rapport 1999-3. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim 1999. 162 sider.
- Anonym. 2001. **Great crested newt mitigation guidelines**. English Nature, 2001. 75 sider. ISBN 1-85716-568-3.
- Anonym. 2007. **Handlingsplan for stor salamander *Triturus cristatus* i Norge**. Høringsutkast. DN rapport 2007-xx. 32 sider. Upublisert.
- Berge, Magnhild. 2005. **Stor salamander (*Triturus cristatus*) i Geitaknottane naturreservat. Vasshabitat- og populasjonsstudie**. Institutt for biologi ved Universitetet i Bergen, 2005. 65 sider. Upublisert.
- Dolmen, Dag. 1983. **A survey of the Norwegian Newts (*Triturus*, *Amphibia*); their distribution and habitats**. Meddelelser fra norsk viltforskning, 3. serie nr. 12: 1-72. ISSN 0322-5059.
- Fog, Kåre og Erich Wederkinch. 1980. **Vejledning til atlasundersøgelsen af padder og krybdyr**. Natur og Ungdoms Feltskrift-serie nr. 3. 28 sider.
- Gjerde, Leif. 1996. **Amfibier i Øyeren-deltaet**. Nordre Øyeren Biologiske Stasjon, Lillestrøm 1996. 16 sider. ISBN 82-90827-10-5.
- Gjerde, Leif. In prep. **A Methods in surveying and monitoring amphibian populations at their spawnings sites**. NØBI Introductory Research Essay 1.
- Gjerde, Leif. In prep. **B. Methods for distinguishing spawn to *Rana dalmatina*, *Rana arvalis* and *Rana temporaria***. Nordre Øyeren Biologiske Stasjon.
- Hobæk, Anders; Morten Hage, Torstein Solhøy & Olav A. Myklebust. 2000. **Vannkvalitet og stor salamander i Geitaknottane naturreservat, Hordaland**. NIVA Rapport LNR 4261-2000. Norsk Institutt for Vannforskning, Bergen 2000. 31 sider. ISBN 82-577-3888-3.
- Hofseth, Anne Karin. 2002. **Bevaring av dam med amfibier ved Båntjernveien 3-5 i Oslo kommune**. Rapport 34/2002 fra Helsevernetaten i Oslo. 7 sider. Upublisert.
- Ingierd, Dag Øyvind. 2006. **Fiskekartbok for Osloområdet**. Oslo-markas Fiskeadministrasjon, Oslo 2006. 111 sider. Upublisert.
- Jehle, R. 2000. **The terrestrial summer habitat of radio-tracked great crested newts *Triturus cristatus* and marbled newts *Triturus marmoratus***. Herpetological Journal 10: 137-142. ISSN 0268-0130.
- Jensen, Jan Kjærgaard. 1990. **Danmarks padder**. Natur og Museum 29(2): 1-32. ISSN 0028-0585.
- Nöllert, Andreas. 1987. **Zur laichplatzwahl des Moorfrosches (*Rana arvalis arvalis* Nilsson 1842) und zur struktur seiner laichplätze im Bezirk Neubrandenburg**. Side 111-118, i *Der Moorfrosch - Metelener Artenschutzsymposium* (Dieter Glandt & Richard Podloucky, red.). Beiheft (Report) 19. Naturschutz und Landschaftspflege in Niedersachsen, Hannover 1987. 161 sider. ISBN 3-922321-43-7.
- Paulsen, Naomi. 2006. **Population Structure of the Great Crested Newt, *Triturus cristatus*, in Geitaknottane Nature Reserve, Norway**. Institute of Biology, University of Bergen, 2006. 42 sider. Upublisert.
- Strand, Leif Åge. 1994. **Utbredelse og akvatisk habitat hos amfibier i Oslo by**. Hovedoppgave i ferskvannsökologi. Zoologisk institutt, Universitetet i Trondheim. 58 sider. Upublisert.
- Strand, Leif Åge. 2004. **Forvaltningsplan for dammer og amfibier i Oslo og Akershus**. Fylkesmannen i Oslo & Akershus. Upublisert.
- Strand, Leif Åge. 2006a. **Vurdering av effekt av restaurerings-tiltak i 5 dammer og undersøkelse av nyanlagte dammer i Oslos byggesone**. Friluftsetaten, Oslo kommune. 16 sider. Upublisert.
- Strand, Leif Åge. 2006b. **Ynglemigrasjoner hos salamander på Bygdøy**. 11 sider. Upublisert.

Oversikt over nattregistrering av vannsalamandere

Bergdammen, Tåsen

	16/5, 0025-0038 +10°C			27/5, 0031-0046 12°C			8/6, 2331-2352 20°C			22/6, 0014-0026 18°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			0			0			0			0
T. vulgaris	1	3	6	3	5	10	3	8	12		1	1
ubestemt			1			0			2			0

Dam på Kongsgården, Bygdøy

	15/5, -2310 +10°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			6
T. vulgaris	1		12
ubestemt			1

Båndtjernveien Sjekk datoene mellom denne og 5B

	15/5, 2342-2400 +8,5°C			26/5, 2331-2410 11°C			21/6, 2314-2332 17°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus	1		3	9	3	15		1	4
T. vulgaris	1		1			0		2	2
ubestemt			0			3			6

Båndtjernveien 5 - b

	16/5, 0003-0008			26/5, 2351-2401 8°C			21/6, 2333-2344 15°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			0			0		1	2
T. vulgaris			0			0		1	1
ubestemt			0			0			0

Lindbäckdammen

	19/5, 2305-2320			20/5, 2352-2413 +13,5°C			25/5, 2328-2344 +13,5°C			29/5, 0006-0027 11,5°C			9/6, 0122-0139 21°C			20/6, 2351-2407 19,5°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			0			0			0			0			0			0
T. vulgaris	3	3	10	7	1	11	8	1	11	1	4	8	1	1	3	1		1
ubestemt			2			0			0			0			0			0

Gårdsdam, Øvre Prinsdal

	19/5, 2347-2353			21/5, 0038-0048 13,5°C			26/5, 0004-0016 12,5°C			29/5, 0048-0100 10°C			9/6, 0158-0204 19°C			20/6, 0135-0141 16,5°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus	2	1	3	4	6	13	6	6	20	4	11	18		2	2			0
T. vulgaris	1		3	1	1	3			0		2	2			0	1		1
ubestemt			0			4			0			1			0			0

Dam på skytterbanen, Øvre Prinsdal

	19/5, -2410			21/5, 0055-0107 +10,5°C			26/5, 0020-0044 12°C			29/5, 0109-0131 8,5°C			9/6, 0211-0224 17°C			20/6, 0146-0151 12°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus		1	1	1	1	2	1	1	2	2		2			0			0
T. vulgaris	1	1	2		1	1	2	8	10	1	9	12	1		1			0
ubestemt			0			0			0			0			0			0

Fjellstadtjernet

	20/5, 0240-0256 11°C			26/5, 0255-0310 12°C			28/5, 2320-2337 10,5°C			9/6, 0038-0056 19°C			20/6, 0015-0038 17,5°C			21/6, 0054-0111 18,5°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus	3	2	5		1	1			0			2			1			1
T. vulgaris			0			0			0			0	1?		1			0
ubestemt			0			0			0			1						0

Fjellstad-dammen

	20/5, -0234 +9°C			26/5, 0245-0250			28/5, 2302-2312 8,5°C			9/6, 0015-0031 17°C			20/6, 0047-0105 14,5°C			21/6, 0028-0045 16°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			1	1		1			0	11	7	23 ⁴	1	4	13	2	1	16
T. vulgaris			0			0			0	1		1			0			0
ubestemt			0			0			0			0			4			0

Myrdam ved Smørholet

	20/5, 0120-0145 10°C			21/5, 0253-0308 11,5°C			26/5, 0200-0208 10,5°C			27/6, 0032-0046 17°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus	3	2	13-19	5	3	12			3	1		2
T. vulgaris			0			0			0			0
ubestemt			0			0			0			0

Myrertjern, på grensen til Ski

	20/5, -0043			21/5, 0140-0200 10°C			26/5, -0121 11°C			29/5, 0159-0206 9°C			19/6, 2332-2354 18°C		
Art	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ	♂♂	♀♀	Σ
T. cristatus			0			0			0			0			0
T. vulgaris	2	1	3	4	2	7	1		2			1			0
ubestemt			0			0			0			0			0

Lokalitet	største antall	Egglegging	Dekningsgrad %	Vegetasjons- gjennomsyn %	Bestands- estimat x3-20 ⁵	Relativ bestandstørrelse
Bergdammen	0		40	50		Utryddet?
Kongsgården	6		90	10	-	Trolig god
Lindøya	0 (1)					Dårlig
Båntjernveien – lok. a	15	Ja?	60	70	45-300	God
Båntjernveien – lok. b	2		100	90	6-40	Dårlig
Lindbäckdammen	0 (1)		50	30		Dårlig
Gårdsdam, Øvre Prinsdal	20	Ja	40	30	60-400	God
Skytterbanen, Prinsdal	2		100	60	6-40	Dårlig
Fjellstad-dammen	16		40	100	48-320	God
Fjellstad tjernet	5	Ja	70	50	15-100	Middels
Myrdam ved Smørholet	13-19		50	90	39-398	God
Myrertjern	0		<5	40		Utryddet?

⁴ Inkluderer 2-3 juvenile dyr⁵ Engelske undersøkelser (Anonym 2001) viser at ved tellinger kun en brøkdel av dyrene blir registrert, og at antallet må ganges med 3 til 20 for å få et mer realistisk tall på bestandsstørrelse.

1 - Bergdammen

Bergdammen er nylig restaurert. Dette kan ses tydelig med algeoppblomstringen. Slik algevekst vil forsvinne etterhvert som vannplantene får etablert seg igjen. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Møllesvingen 20, Berg,
Plassering: Villahage i boligområde med tilknyttet grønt/friluftsområde. Hagedam.
Kartreferanse: 32 V 597119.6646839
Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 48/217)

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig.
Areal: 320* m²
Dybde: 1-3* m
Underlag: Leire, organisk
Vannkilde: Smeltevann, grunnvann
Drenering: Utløp
Stabilitet: Stabil, tørker aldri ut
Soleksponering: 20% sol, 80% halvskygge
Relieff rundt vannhull: 2/8 strandeng, 6/8 steil.

Botanisk beskrivelse

Plantearter sump: Skogsivaks (dom.), starr (dom.), vassgro (vanlig), myrkongle (vanlig)
Plantearter vannhull: Stor andemat (dom.), Nymphaea (vanlig).
Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *T. vulgaris*, *T. cristatus**
Fisk: Ingen

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: God bestand
Stor vannsalamander: Utryddet?

Status for lokalitet

Selve dammen er trolig på sitt beste når det gjelder forekomst av vannplanter og fordeling mellom ulike arter sump-/vannplantearter. Partier med åpent vann og gjengrodd partier er begge gunstige. Dammen skal være sikret mot utbygging.

Trusler

Gjengroing, utsetting av fisk

1. Området ligger i bebyggelse med mange naboer og gjennomgang på tomte. Faren for at fisk (vill eller akvariefisk) skal bli satt ut er derfor meget stor.
2. Lokaliteten er meget næringsrik og trues av å gro igjen på sikt. Med dagens næringsforhold vil dette kunne foregå raskt.
3. Gresset i hagen bør slås slik at området hindres fra å gro igjen.

Tiltak

Bestandstørrelse bør måles av stor og liten vannsalamander (ved merking og gjenfangst). Dette vil fortelle om lokaliteten er en mordam. Alternativt kan repro-duk-sjon av larver undersøkes.

Egne merknader

Berggrunn fra kambrosilur.
 Lokalitet besøkt lørdag 24. juni 2006 kl. 1538-.
 Undersøkt for eggklaser 15. april og 23. april 2007.
 Ingen eggklaser funnet. 1♂♀ stokkand observert 15. april 2007.

Historikk/andres noteringer

Besøkt av Norsk Naturarv den 10/5-2006 av. Eien-dommen dammen ligger på ble regulert til boligformål i 1981. Første dokumentasjon av stor salamander og liten salamander i dammen ble gjort i 1988/89. Tomten ble innvilget utbygget av Plan- og bygningsetaten, saksbe-handler Erland P. Volden, i år 2000 med påfølgende ut-sletting av dam. Denne utbyggingen ble stanset av elever ved Berg skole samt Berg, Norberg og Sogn Vel. Torbjørn Røberg og Ola Elvestuen (Oslo Venstre) har arbeidet for saken i Rådhuset. Odd Einar Dørum (Venstre) brakte salamandernes skjebne opp i Stortingets spørretime. Dammen ble kjøpt opp av Oslo kommune fra utbygger i 2003.

Dammen var imidlertid 90% gjengrodd slik at be-standen av stor salamander var sterkt redusert. I 2004 ble det utført restaureringstiltak i deler av dammen. Tilsyne-latende har liten vannsalamander blitt vanligere etter tiltaket. Hele 70% av dammen er fortsatt gjengrodd og bunndybden er fylt opp av løv, kvister og vannplanter. Største dybde er 1 m.

2 - Kongsdammen

Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Bygdøyveien, Kongsgården

Plassering: Privat park inntil skog.

Kartreferanse: 32 V 593847.66424505

Grunneier: Staten ved Arbeids & Administrasjonsdepartementet⁶ (gårds- og bruksnr. 1/1). Forvaltet av Det Kongelige Slott.

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig.

Areal: ca. 1800 m² (87,5 x 37 meter) og 700m² (62,5 x 12,5 meter).

Underlag: Leire, organisk

Vannkilde: Smeltevann, markvann, grunnvann

Drenering: Utløp

Stabilitet: Stabilt, tørker aldri

Soleksponering: 100% halvskygge

Relieff rundt vannhull: 8/8 steil

Botanisk beskrivelse

Plantearter sump: Takrør (dom), gul sverdlilje (dom), starr (dom), vassgro (vanlig), skogsivaks (vanlig)

Plantearter vannhull: Liten andemat (vanlig), vanlig tjernaks (vanlig).

Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A og C.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *T. cristatus*, *T. vulgaris*.

Fisk: Nei

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Trolig god bestand

Stor vannsalamander: God bestand.

Status for lokalitet

Området er godt skjermet fra publikum. Skjøtsel og informasjon er enkel da det er private brukere som har stor interesse av å ta hensyn til naturmiljøet, og det er fast gartner som drifter området.

De terrestre habitatene egner seg godt for vannsalamandere. Det finnes en rekke skjulesteder under heller,

steiner, trerøtter osv. Dammens omgivelser inneholder også en variert natur med skog, beite, park, åkerland, eng, kompost mm. Alt er innenfor korte avstander fra dammen. Årsaken til denne variasjonen er nok at arealene forvaltes både som park og jordbruk.

Trusler

Tilstedeværelse av andefugl er ikke heldig. Dog utgjør trolig de små bestandene av stokkand (6-8 ind.) og kvinand (1 hunn og 4 juvenlie) en liten trussel for de lokale bestandene av liten og stor vannsalamander.

Lokaliteten er sårbar fordi innføring av fisk vil kunne gjøre stor skade. Vannsalamanderne har ingen alternative lokaliteter og fisk vil ha et godt livsgrunnlag i dammen.

Tiltak

1. Bestandstørrelse bør måles av stor og liten vannsalamander (ved merking og gjenfangst). Dette vil fortelle om lokaliteten er en mordam, og om andefugl har noen stor innvirkning på amfibiebestandene.
2. Gartner bør orienteres om hensyn som må tas til amfibiene. Dette inkluderer at andefugl bør ikke motiveres til å slå seg ned ved f.eks. mating; Årlige tilbakemeldinger om funn under steiner; Fisk må ikke settes ut.
3. Andre vannhull på Bygdøy bør undersøkes for vannsalamandere.
4. 2-3 alternative mindre vannhull (25-100m²) bør graves i kanten av eiendommen for å forsterke den eksisterende forekomsten av vannsalamandere. Disse nye dammene kan være i form av en åkerdam, en skogkantdam og en skogdam.

Egne merknader

Lokalitet besøkt lørdag 24 juni 2006.

Det bør utarbeides, i samarbeid med gartner, en skjøtelsesplan, info som er viktig for gartnere.

Informasjon fra gartner: 23/4-2007, funnet 25-30 voksne og 50 små salamandere for ca. 1,5 uker siden. Står i loggen.

Ingen frosk eller klaser registrert den 15. mai 2007.

Historikk/andres noteringer

Stor vannsalamander første gang registrert ved Kongsdammen den 28. april 2006 av Norsk Naturarv.

⁶ Departementene endrer ofte bade navn og oppbygning ved hvert valg. Korrekt navn på eier kan derfor endre seg, selv om selve eieren forblir den samme.

3 – Dam på Lindøya

Ingen voksne dyr ble funnet i vannhullet på Lindøya. Kun et juvenilt individ ble funnet i nærheten. Bestanden er på kanten av utryddelse og det må gjennomføres radikale tiltak straks hvis bestanden skal overleve. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Lindøya

Plassering: I skogkledd friluftsområde omgitt av hytter/boliger.

Kartreferanse: 32 V 595654 6640332

Grunneier: Statsbygg (gårds- og bruksnr. 205/18)

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig

Areal: ca. 1000m² (55 x 28 m)

Vannkilde: Markvann, smeltevann

Drenering: Ingen

Stabilitet: Stabilt

Soleksponering: Hel/halvsol

Relieff rundt vannhull: 3/8 steil, 5/8 flat

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke vår:

- overflate: 60% dekt

Plantearter sump: Ingen.

Plantearter vannhull: Liten andemat (van.)

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Ingen bestand registrert

Stor vannsalamander: Ingen bestand registrert, kun et enkelt ungdyr.

Status for lokalitet

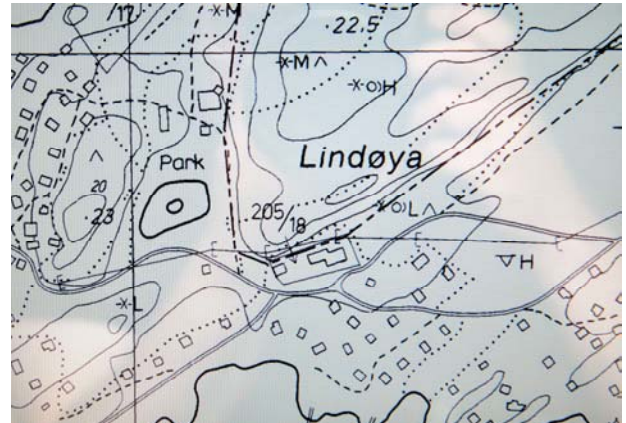
Bestanden er svært sårbart. Den kan være så liten at den er direkte truet fra utryddelse. Det er ikke kjent om antall dyr i området er nok for å opprettholde bestanden.

Trusler

Minst to par grå/sædgås hekket i dammen i 2007. I tillegg fantes 5 stokkender. Forekomst av vannfugl kan være en trussel for amfibier på lokaliteten fordi fuglene fører til mye tilførsel av gjødsel som resulterer i algeoppblomstring. Andefugl kan også beite på amfibieegg og larver.

Tiltak

Bestanden er på kanten av utryddelse og det må gjennomføres radikale tiltak straks hvis bestanden skal overleve. Følgende tiltak anbefales:

1. Hindre andefugl fra å bruke lokaliteten.
2. Forby utsetting av fisk (også akvariefisk), med opplysninger om dette.
3. Grave minst to alternative vannhull.
4. Overvåke bestanden.
5. Eventuelt drive oppdrett med lokale dyr for utsetting.

Egne merknader

Besøkt 29/4-2007 og 2/9-2007. 1 juvenil stor vannsalamander observert under planke få meter fra dammen den 2. september 2007.

Eneste registrert eksemplar av arten stor vannsalamander var et ungdyr som ble funnet under en planke få meter fra dammen. Foto: Leif Gjerde.

4 - Dam i Båntjernveien

En stor og variert vannhull som har en god bestand av stor vannsalamander. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Båntjernveien 3A, 3B, 5

Plassering: I kant av villastrøk og skog.

Kartreferanse: 32 V 594838 6648316

Grunneier: Anders Tandberg-Johansen, Therese Vestre Johansen (gårds- og bruksnr. 35/137) og Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 41/156).

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig

Areal: 1018 m² (52 x 23,5 meter).

Dybde: 4*m (6*m)

Underlag: 100% organisk

Vannkilde: Rør, grunnvann

Drenering: Rør

Stabilitet: Tørker aldri

Soleksponering: 90% ○/●, 10%●

Relieff rundt vannhull: 8/8 steil

Botanisk beskrivelse

Plantearter sump: Myrhatt (dom)

Plantearter vannhull: Vanlig tjernaks (dom), elvesnelle (dom), alger (dom), hvit vannlilje (dom)

Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: Begge salamanderarte ble første gang dokumentert i 1988/89.

Fisk: Ingen observert. Ifølge grunneier satt ut ørret i 1980.

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Dårlig bestand.

Stor vannsalamander: God bestand.

Status for lokalitet

Dammen synes å være i god skikk, med et godt balansert innslag av vannplanter og åpne partier. Nærliggende overvintringslokaliteter er mange og i god kvalitet (steinur mot bebyggelsen samt røtter og kupert terreng mot marka). Den høy algekonsentrasjon vil forsvinne om 2-3 år når vannplantene får etablert seg og filtrert vannet for overskuddet av næringsstoffer som oppstod ved gravingen.

Trusler

Ingen kortsiktige trusler, men eier ønsker å benytte en ubebygde tomt som hageareal. Grunneier har hage som grenser til lokaliteten. Med to små barn (begge under 5 år) kan vannet utgjøre en potensiell fare, spesielt om vinteren.

Masse er lagt på kanten av dammen, og dette øker relieffet.

Tiltak

Ingen umiddelbare tiltak synes å være nødvendig, men en undersøkelse av bestandsstørrelsen til liten og stor vannsalamander ville gi et godt grunnlag for fremtidig referanse.

1. Ytterligere graving vil ikke være nødvendig, men massene som har økt dammens relieff bør fjernes.
2. En strandkant kan med hell anlegges.
3. Grunneier bør gjøres oppmerksom på de uheldige virkningene ved utsetting av fisk.
4. Nærliggende lokaliteter (skogdam ca. 20 meter unna og Båntjern) bør ses i sammenheng med denne lokaliteten.

Egne merknader

Historikk/opphav

Dammen har eksistert siden eiendommen ble først bebygd i 1950-årene. Tre eiendommer grenser inn mot lokaliteten. Disse tilhører samme familie, og dammen likeså.

Dammen virker unaturlig. Dels passer den ikke inn med omkringliggende terreng, og dels virker det som eiendommene har tatt beslag på deler av dammen. Jeg antar at dammen kan ha vært gravet som en branndam for nærliggende bebyggelse. Plassering øverst i terrenget (som gir vanntrykk), og bebyggelsens plassering i bratt terrenget som forlenger kjøretiden for datidens brannbiler.

Befaring

Lokaliteten ble besøkt den 28. juli 2006. Masser på markasiden indikerer at dammen er gravet. Samtidig indikerer nærliggende trær at dammen er minst 20-30 år

gammel. Fikk beskjed fra grunneier Anders Tandberg-Johansen at dammen ble restaurert sist år. Dette vil forklare det høye antallet av alger.

Lokalitet ligger i kanten av marka, men ligger på privat eiendom i byggesonen. Leif Åge Strand har vært der tidligere i sommeren 2006 (begynnelsen av mai og begynnelsen av juni). Strand undersøkte dammen i forbindelse med Oslo kommunes vannreservoir-prosjekt.

Den 15. april 2007 ble 5-10 voksne buttsnutefrosk registrert i grøft. Ingen eggklaser funnet. 2-3 padder sett/hørt.

Den 23. april 2007 ble 4 buttsnutefrosk observert, sammen med 16 eggklaser (type II). Ett par kvinand observert.

4B – Liten dam ved Båntjernveien

Dette nygravede vannhullet ligger meget skyggefullt, og det er usikkert om lokaliteten vil bli en god lokalitet for stor vannsalamander. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Liten dam ved Båntjernveien

Plassering: I granskog nær bolig bebyggelse.

Kartreferanse: 32 V 594862 6648340

Grunneier: Oslo kommune(41/156).

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig

Areal: under 100 m²

Dybde: < 1 meter

Underlag: 100% organisk

Vannkilde: Bekk, grunnvann

Drenering: Utløp

Stabilitet: Stabilt, tørker aldri ut.

Soleksponering: 100% skygge

Relieff rundt vannhull: 8/8 steil

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke sommer:

- overflate: 0/8
- bunn: 0/8

Plantearter sump: Skogsivaks (sjelden), myrhatt (sjelden)

Plantearter vannhull: Elvesnelle (sjelden)

Mye brennesle rundt dammen.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *Rana sp.* (rumpetroll) observert i 2007.

Fisk: Ingen

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Nyinnavandret. Første registrerte funn noen sinne var 21. juni 2007 da ett individ ble observert i vannhullet.

Stor vannsalamander: Nyinnavandret. Første registrerte funn noen sinne var 21. juni 2007 da to individer ble observert i vannhullet.

Status for lokalitet

Nygravet vannhull under etablering.

Trusler

Ingen arealmessige trusler. Vannhullet ligger inntil sterkt trafikkert sti i marka. Det bør skiltes med ”forbud mot utsetting av fisk”.

Tiltak

Ingen direkte tiltak nødvendig. Utviklingen av den nyetablerte bestanden bør overvåkes.

Egne merknader

Den 15. april 2007 ble 15-20 buttsnutefrosk sett/hørt og 11 nylagte eggklaser talt (type I).

Den 23. april 2007 ble 32 eggklaser talt (type II), i tillegg til en nylagt eggklase (type I).

Historikk/andres noteringer

Ingen.

5 – Lindbäckdammen

Bestanden i Lindbäckdammen kan være så liten at den ikke overlever. Det haster meget med å utrydde fiskebestanden som trolig er hovedårsak til at stor vannsalamanderen nå nesten er utryddet. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Mellom Lindbäckveien, Tyslevveien og Nordseter terrasse i bydel Nordstrand
Plassering: Skog i boligstrøk, Nordstrand
Kartreferanse: 32V 600904.6637912
Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 183/381).

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Trolig kunstig.
Areal: 900 m² (43 x 23 meter)
Dybde: 4*m (5*m)
Underlag: -
Vannkilde: Markvann, grunnvann, smeltevann
Drenering: Jordsig, planter, fordampning
Stabilitet: Stabilt, tørker aldri ut.
Soleksponering: Halvskygge ○/● (varierer)
Relieff rundt vannhull: 2/8 flat, 6/8 steil

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke sommer:

- overflate: <1/8
- strand: >7/8

Plantearter sump: Myrhatt (dom), flaskestarr (dom), vanlig tjernaks.

Plantearter vannhull: Blærerot (van), stor andemat (van), liten andemat (van), vanlig tjernaks (sje).
Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *T. vulgaris*, *T. cristatus*, *R. temporaria*.
Fisk: Meget stor bestand av små karrus.

Status vannsalamander

Liten vannsalamander:
Stor vannsalamander:

Status for lokalitet

Forekomsten til stor vannsalamander er truet av utryddelse. Bestanden kan være så liten at den ikke er bærekraftig lengre.

Trusler

Meget stor bestand av karuss.
 Ingen tilsynelatende arealmessige trusler, men lokaliteten er isolert. Dette gjør lokaliteten meget sårbar.

Tiltak

1. Bestanden av karuss må utryddes snarest mulig.
2. Ny utsetting av fisk må hindres ved forbud, skilting og informasjon til naboer.
3. Oppdrett av lokale dyr for utsetting kan vise seg å være eneste nødløsning.
4. Lokaliteten bør overvåkes årlig.
5. Nærliggende vannhull bør graves for å sikre bestanden på lengre sikt.

Egne merknader

Besøkt 28/6-2006, -1435. 1 ♂ *T. cristatus*, 8 cm. Kulemusling, "stor skivesnegl" 29,5 mm. En plante av vanlig tjernaks registrert.

Ingen frosk eller eggklaser registrert ved besøkt den 27. april 2007.

Historikk/andres noteringer

Begge salamanderarter funnet første gang i 1988/89.
 Besøkt av Norsk Naturarv den 10. mai 2006.

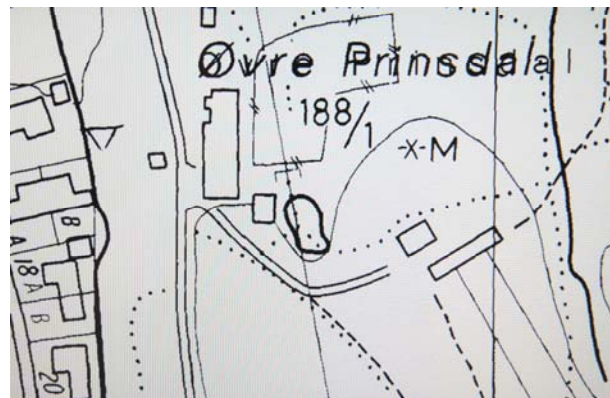
Lindbäckdammen er bevart på en liten kommunal tomt ved Tyslevveien hvor det også er en barnehage. Det var i sin tid vannforsyning til Tyslevseter gård, som senere ble eid av Lindbäck og Kittel Nilsen før det ble helt utparsellert til villastrøk.

Det er fisk (karper) i dammen og for mange år siden (1960 årene) var det også blodigler her.

6 - Øvre Prinsdal - gårdsdam

Vannhullet ved Øvre Prinsdal gård er en klassisk gårdsdam med gode egenskaper for stor vannsalamander. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Øvre Prinsdal gård

Plassering: Dam i kant av gård, omgitt av beitehage.

Mellom ridesenter og skytterbane.

Kartreferanse: 32V 601742.6633938

Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 188/1).

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig (gårdsdam)

Areal: 288 m² (24 x 12 meter)

Dybde: 2* meter (3* meter)

Underlag: -

Vannkilde: Grunnvann, smeltevann, markvann, innløp

Drenering: Grøft/bekk

Stabilitet: Stabilt, tørker aldri ut.

Soleksponering: 100% ☀

Relieff rundt vannhull: 8/8 steil

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke sommer:

- overflate: 3/8
- strand: 8/8

Plantearter sump: starr (dom), myrhatt (van), flaskestarr (van), vassgro (van).

Plantearter vannhull: blærerot (dom), vanlig tjernaks (dom), alger (dom), stor andemat (indikator), liten andemat (van)

Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *T. cristatus*, *T. vulgaris*, *R. arvalis*, *R. temporaria*

Fisk: Ingen

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Dårlig bestand

Stor vannsalamander: God bestand

Status for lokalitet

Vannhull og omgivelser i relativt god forfatning. Finnes alternative sommerlokaliteter i nærområdet. Gode overvintringsmuligheter.

Trusler

1. Utsetting av fisk.
2. Eneste lokalitet i nærområdet med relativt god bestand av stor vannsalamander gjør den særlig sårbar.

Tiltak

1. Det bør skiltes med forbud for utsetting av fisk. Nabolag (inkludert rideskole, barneskole og barnehage) bør informeres om forbudet.
2. Bør overvåkes.
3. Lokalitetsforbedrende tiltak ved nærliggende vannhull slik at disse blir gode alternativer for stor vannsalamander.

Egne merknader

Besøkt 28.juni 2006, kl. 1500-1545: To planter stor andemat. 1 hunn liten vannsalamander (80-85 mm). 45% av strandvegetasjon er starr. Vegetasjonsdekke av vann er 1/8 vanlig tjernaks, 1/8 *Salix* spp., 1/8 blærerot sp.

Besøkt 15. april 2007: I selve vannhullet ble 11 individer av *Rana temporaria* hørt/sett, samt et par i amplexus og 2 eggklaser (type II) observert. I grøfta ble 6♂♂, 3 par i amplexus og 17 eggklaser (type II) observert (alle *R. temporaria*).

Besøkt 23. april 2007: 2 ubestemte eggklaser (type III/IV). Ellers ble 24 eggklaser talt (3 klaser type I, 20 klaser type II, og 1 klasse III), alle *R. temporaria*.

Historikk/andres noter

Besøkt av Norsk Naturarv den 10. mai 2006.

7 – Pytt på Øvre Prinsdal skytterbane

En utsatt lokalitet da vannet ofte tørker hver sommer.
Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Øvre Prinsdal skytterbane
Plassering: I kant av gresslette i skogområde. Gressletten brukes som skytebane.
Kartreferanse: 32V 601887.6633719
Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 188/1).

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Ukjent (naturlig).
Areal: 100 m²
Dybde: 0,3 m (0,5 m)
Underlag: Organisk
Vannkilde: Markvann, smeltevann, grøft
Drenering: Grøft/bekk
Stabilitet: Utsatt for årlig uttørring
Soleksponering: 100% ☀
Relieff rundt vannhull: 8/8 strandeng

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke:

- overflate:
- bunn: 100%

Plantearter sump: *Carex* spp. (dom)
Plantearter vannhull: Ingen
Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: *T. cristatus* første gang observert i 2005.
Fisk: nei

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: God bestand
Stor vannsalamander: Dårlig bestand
Buttsnutefrosk: Minst 681 eggklaser talt den 15. og 23. april 2007.

Status for lokalitet

Området brukes aktivt som skytterbane, og gresset blir årlig slått. Det finnes gode muligheter for overvintring både i skogen rundt, men også i tilknytning til gården, vollene rundt skytterbanen og steinhaugene ved innkjøringen til skytterbanen.

Trusler

1. Ingen, så lenge området skjøttes og brukes videre som idag.
2. Bestanden til stor vannsalamander er trolig ikke bærekraftig.

Tiltak

Flere nye dammer bør graves (jfr. avsnittet nedenfor). På skytterbanen kan dette gjøres enkelt, uten større ressurser, da eksisterende kulper og fordypninger med regnvann kan tilrettelegges ytterligere for bedre utnyttelse av amfibier. Det bør derfor anlegges 4-5 slike dammer som kan ha en utstrekning på 4 m² til 25 m².

Plassering/sårbarhet

Området ligger i kanten av marka, et stykke fra bebyggelse. Med tanke på nærheten til dammen ved ridegården på Øvre Prinsdal, hvor det finnes stor og liten vannsalamander samt buttsnutefrosk, er området egnet for tiltak som lett kan forsterke amfibienes forekomst og bestandstørrelse (jfr. metapopulasjonsøkologi).

Egne merknader

Soleksponert om våren, helskygge om sommeren pga gress og *Salix*.
Den 20. juni 2007: Lite vann, 10% sikt. 50% av areal tørr, 40% grums/fukt, 10% vann.

Lokaliteten er opprinnelig beskrevet som ”bekk på skytterbane”. Området defineres av tre bekker som renner sammen på det øvre området. Hovedbekken renner gjennom områdets lengderetning. Om dette opprinnelig har vært en bekk, eller er gravet som en dreneringskanal er ukjent. Dog har den gjevn flyt av vann og må idag betegnes som en kulturpåvirket bekk. Flere steder langs bekken finnes flatere partier og/eller dypere partier som egner seg for amfibier. Det er også funnet reproduksjon av buttsnutefrosk på en rekke slike steder.

Historikk/andres noteringer

Besøkt av Norsk Naturarv den 10. mai 2006.

8 – Fjellstadtjernet

Bortimot alle tjern og vann i Oslomarka har fisk som er satt ut. Det er Friluftsetaten i Oslo som gir tillatelse til dette. Med dagens praksis vil det være overraskende hvis det ikke er satt ut fisk også i Fjellstadtjernet. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet:

Synonym: Fjellstadputten

Plassering: Skogstjern i Østmarka, 500 meter sør for Nøkle vann.

Kartreferanse: 32V 604560.6638168

Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 167/1)

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Glasialt.

Areal: 2100 m² (50 x 32 meter).

Dybde: -

Underlag: Organisk (torv).

Vannkilde: Grunnvann, smeltevann, innløp.

Drenering: Bekk/grøft nord til Nøkle vann.

Stabilitet: Grunnvann.

Soleksponering: Varierer fra halvskygge til helsol.

Relieff rundt vannhull: Flatt.

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke sommer:

- overflate: <1/8
- bunn: 0

Plantearter sump: Flaskestarr (dom), myrhatt (dom),

Sphagnum spp. (dom)

Plantearter vannhull: Gul nøkkerose, vanlig tjernaks

Vegetasjonstype etter Nöllert: -

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: Stor vannsalamander, padde.

Fisk: Ikke kjent.

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Ingen kjent bestand.

Stor vannsalamander: Middels god bestand.

Status for lokalitet

Ukjent.

Trusler

Ytterligere grøfting vil redusere områdets kvalitet.

Utsetting av fisk.

Tiltak

1. Grøfting av tilknyttet myr bør forbys. Eksisterende grøfter kan fylles igjen.
2. Endre praksis hos Friluftsetaten i Oslo slik at det ikke settes ut fisk i alle vann i marka.

Egne merknader

Besøkt 27. april 2007: 0 kl. *Rana* spp.

Besøkt 27. mai 2007: egglegging av stor vannsalamander observert.

Besøkt 20. juni 2007: 1 ad padde i tjernet.

Det virker som det kan være navneforvirring rundt denne lokaliteten og lokalitet 9. Det er også vanlig at Norges Kartverk plasserer navn feil uten at det er gjort lokale undersøkelser (jfr. båtsportkartet for Øyeren). For å unngå forvirring er det innført nye navn. Begge lokalitetene ligger ved Fjellstad. Da en av lokalitetene er et tjern, og den andre en oppdemt dam, har disse fått endelse etter type lokalitet (-dam/-tjern).

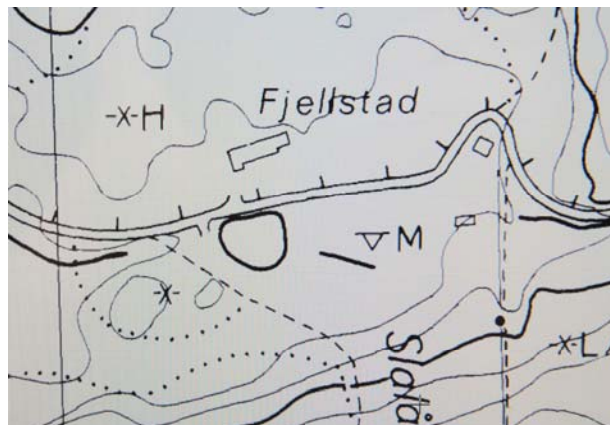
Historikk/andres noteringer

Noteringer fra Norsk Naturarv: Fjellstadputten er dyp, vegetasjonsfattig og ligger noe skyggefullt til, omgitt av løv- og barskog 500 m sør for Nøkle vann. Vannets surhetsgrad kan betegnes som svakt surt (pH 6,4). Stor og liten salamander ble funnet.

9 – Fjellstad-dammen

Største antall stor vannsalamander registrert på en tur var 16 dyr. Dette er således den nest beste lokaliteten i Oslo for denne arten. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Ved Fjellstad.

Plassering: Dam i kant av kulturlandskap, ved vei.

Kartreferanse: 32V 604278.6637969

Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 168/5)

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Kunstig.

Areal: 400m² (24 x 20 meter).

Dybde: Ca. 1,5 meter.

Underlag: Leire, organisk, fjell.

Vannkilde: Markvann, smeltevann, grøfting.

Drenering: Kum/dam, fordampning fra planter.

Stabilitet: Relativt stabilt, men kan nesten tørke ut.

Soleksponering: 100% ●/☼ (halvskygge).

Relieff rundt vannhull: 8/8 steil.

Botanisk beskrivelse

Plantearter sump: Myrhatt, skogsivaks (van), elvesnelle (van)

Plantearter vannhull: Vanlig tjernaks (dom)

Vegetasjonstype etter Nöllert: Type B.

Mange unge trær rundt dammen av særlig bjørk, svartor og osp.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: Liten vannsalamander, stor vannsalamander, buttsnutefrosk.

Fisk: Ingen.

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Dårlig bestand.

Stor vannsalamander: God bestand.

Status for lokalitet

En god lokalitet for stor vannsalamander. Gode levesteder både i dammen (sommer) og omgivelsene (overvintring).

Trusler

Gjengroing av trær.

Tiltak

Tynne ut trærne rundt dammen. Siden bjørk drikker mye vann, og den er meget vanlig, bør denne tas først.

Egne merknader

Besøkt 26. juni 2006: 1 hunn stor vannsalamander kl. 1700.

Besøkt 27. april 2007: talt 31 eggklaser til buttsnutefrosk (20 klaser type II, 2 klaser type III, 9 klaser type IV/V).

Besøkt 20. juni 2007: 1 meter lavere vannstand! 1 buorm observert i vannet kl. 0050.

En "pedagogisk" dam godt egnet for undervisningsformål.

Historikk/andres noteringer

Noteringer fra Norsk Naturarv: Skogsdam nord for Skullerudmåsan (PM043379, 700 m², 200 m.o.h.) befinner seg kun 350 m sørvest for forrige lokalitet, på en gammel skiidrettsarena. Denne dammen er imidlertid kunstig, trolig anlagt som drikkevannskilde, og vannet har en nøytral pH (7,1). Også her forekommer begge salamanderartene.

10 –Smørhølet

En meget god lokalitet for stor vannsalamander. Bestanden er likevel meget sårbar fordi alle nærliggende potensielle lokaliteter har utsatt fisk. Dette betyr at denne forekomsten er isolert.
Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Smørhølet
Plassering: Myrdam
Kartreferanse: 32 V 606622.6636119
Grunneier: Ukjent

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: Glasialt.
Areal: 220m² (31 x 12 meter).
Dybde: Ukjent. Trolig meget dyp.
Underlag: Torv.
Vannkilde: Innløp, smeltevann.
Drenering: Grøfting.
Stabilitet: Stabil, tørker aldri ut.
Soleksponering: 100% ☀ (helsol)
Relieff rundt vannhull: 8/8 strandeng

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke vår:

- overflate: 4/8
- bunn: 0

Plantearter sump: *Sphagnum* spp.
Plantearter vannhull: Ingen.
Vegetasjonstype etter Nöllert: Ingen.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: Stor vannsalamander.
Fisk: Ingen.

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Ingen bestand registrert.
Stor vannsalamander: God bestand.

Status for lokalitet

En godt egnet sommerlokalitet, med fine omgivelser for oppvekst og overvintring. En typisk god boreal lokalitet for stor vannsalamander.

Trusler

Ingen direkte trusler finnes. Dog vil slike lokaliteter alltid være utsatt for utsetting av fisk. Det har vært tradi-

sjon for at **alle** lokaliteter som kan ha fisk får dette utsatt av jeger- og fiskerforeningene. Slik utsetting vil utrydde arten fra lokaliteten.

Tiltak

1. Forby utsetting av fisk.
2. Flere nærliggende tjern må gjøres aktuelle for stor vannsalamander, dvs fisk må utryddes.

Egne merknader

Besøkt 27. april 2007: 4-6 buttsnutefrosk hørt, 3♂♂1♀ stor vannsalamander observert innen 0,5 m diameter (+ 4-5 bevegelser, sansynligvis stor vannsalamander), 1 skogsnipe, frost i 70% av myra.

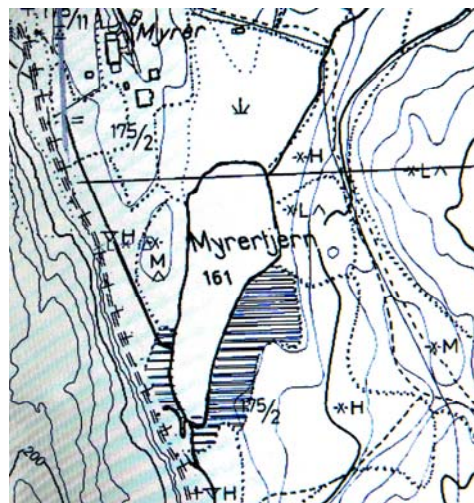
Historikk/andres noteringer

Noteringer fra Norsk Naturarv: Myrdam ved Smørhølet er en liten (160 m²) men dyp dam med solrik beliggenhet. Den er da også full av trådalger, og larver av stor salamander var lett synlige oppå de tette algeklasene.

11 – Myrertjern

Myrertjern i Oslo, på grensen til Ski. Foto: Leif Gjerde.

Lokalitet: Myrertjern

Plassering: Myrertjern i lokal dalsøkk omgitt av skog, med tilgrensende kulturlandskap i vest og nordvest.

Kartreferanse: 32 V 605208.6638155

Grunneier: Oslo kommune (gårds- og bruksnr. 175/2)

Fysiske egenskaper

Geologisk opprinnelse: glacialt

Areal: 9600 m² (200 x 77 meter)

Dybde: Ukjent. Trolig meget dyp.

Underlag: Organisk (torv), fjell.

Vannkilde: Grunnvann, innløp, smeltevann, markvann.

Drenering: Utløp/bekk.

Stabilitet: Stabilt.

Soleksponering: 80% ○, 20% ●/☼ (halvskygge).

Relieff rundt vannhull: Strandeng 1/8, flat 7/8.

Botanisk beskrivelse

Vegetasjonsdekke sommer:

- overflate: >1/8
- bunn:

Plantearter sump: myrhatt (dom), bukkeblad (dom), myrkongle (dom), selsnepe (dom), starr (dom), elve-snelle (sje).

Plantearter vannhull: Vanlig tjernaks, gul nøkkerose, hvit vannlilje.

Vegetasjonstype etter Nöllert: Type A, B, F.

Zoologisk beskrivelse

Amfibiearter: Liten vannsalamander, padde, spissnute-frosk og buttsnute-frosk.

Fisk: ja (trolig ørekyte)

Status vannsalamander

Liten vannsalamander: Dårlig bestand.

Stor vannsalamander: Muligens utryddet.

Status for lokalitet

Et godt egnet område for stor vannsalamander. Barskog, løvskog, to innløpsbekker fra hver sin dal samt beite-

/kulturlandskap gir gode levesteder for oppvekst og overvintring. Tjernet er godt egnet for reproduksjon. Med dagens forekomst av fisk virker det som bestanden er truet.

Trusler

1. Hovedtrussel er forekomst av fisk i tjernet.
2. Gjengroing av kulturlandskapet vil redusere variasjonen i de terrestre habitatene.
3. Bestandsstørrelsen til stor vannsalamander er kanskje ikke bærekraftig
4. Isolasjon, mangler nærliggende yngelokaliteter

Tiltak

1. Alternative yngelokaliteter bør opparbeides. Sumpskog nord for tjernet og området ved utløp er gode grave-steder for nye dammer.
2. Fisk i tjernet bør utryddes
3. Oppdrett av lokale dyr med henblikk på senere utsetting.
4. Bestanden bør kartlegges i mer detalj. Dette inkluderer søk av sommerlokaliteter på land og fangst med flaske-feller i tjernet.

Egne merknader

2006: Mye småfisk med stimer på 20-30 individer. Trolig ørekyte.

Besøkt 27. april 2007: 1 buttsnute-frosk hørt, 3-4 spissnute-frosk hørt, 3 klaser (type II) av spissnute-frosk, 1 padde hørt, 9 klaser (type III) av buttsnute-frosk i nord-enden, mye fisk i nordenden av tjernet.

Vanskelig lokalitet å kartlegge da det er meget vanskelig å komme til tjernet.

Historikk/andres noteringer

Noteringer fra Norsk Naturarv: Tjernet har et areal på om lag seks dekar og har store vannliljer spredt utover overflata. Synkebredd gjør vannmassene lite tilgjengelige for undersøkelser med håv, men larver av stor og liten salamander ble likevel fanget. Fisk ble ikke registrert her.